



Pr Kaia Iva
Sotsiaalministeerium

14.03.2017 nr 1-6/1379-1

Päästeteenistujate riikliku pensioni suurendamise regulatsiooni muutmine

Austatud minister

Seoses päästeteenistuse seaduses (edaspidi *PäästeTS*) sätestatud päästeteenistuja riikliku pensioni suurendamise regulatsiooni erineva tõlgendamisega Sotsiaalkindlustusameti ja Sotsiaalministeeriumi ning Siseministeeriumi poolt plaanime regulatsiooni muutmist. Palume Sotsiaalministeeriumi kooskõlastust planeeritavate muudatuste kohta.

Järgnevalt esitame kehtiva regulatsiooni, erinevad tõlgendused regulatsiooni kohta ning plaanitud muudatused.

1. Kehtiv regulatsioon

Riikliku pensionikindlustuse seaduse (edaspidi *RPKS*) kohaselt on riikliku pensioni liigid vanaduspension, toitjakaotuspension ja rahvapension.¹ Riiklikku vanaduspensionini reguleerib *RPKS*-i 2. peatükk ning selle kohaselt on riikliku vanaduspensionini liigid edasilükatud, ennetähtaegne ja soodustingimustel vanaduspension.²

PäästeTS-i kohaselt kindlustatakse päästeteenistujale riiklik vanaduspension riikliku pensionikindlustuse seaduse alusel, arvestades *PäästeTS*-is sätestatud erisusi, mis on järgmised:

- 1) Riiklikku vanaduspensionini suurendatakse vastavalt staažile 10–50% võrra.
- 2) Päästeteenistujale ei kohaldata avaliku teenistuse seaduse § 113.
- 3) Päästeteenistuja riiklik vanaduspension määratakse ja seda makstakse pärast töötamise lõpetamist päästeteenistuja ametikohal või pärast vanaduspensionini ootel oleva päästeteenistuja toetuse maksmist.³

2. Päästeteenistuja õigus pensioni suurendamisele soodustingimustel pensioni määramisel

2.1. Sotsiaalkindlustusameti seisukoht

¹ *RPKS*-i § 5

² *RPKS*-i §-d 8–10

³ *PäästeTS*-i § 18

Päästeteenistuja suurendatud vanaduspensionini näol on sisuliselt tegemist eripensioniga, kuna PäästeTS-i §-des 18 ja 19 on sätestatud päästeteenistujatele nn oma sotsiaalkindlustuse skeem. See seisneb selles, et kõigile päästeteenistujatele tagatakse toetuse näol sissetuleku asendus töötamise lõppemise ja vanaduspensionini vahelisel perioodil. Pensionile jäämine on seotud vanaduspensionini eaga (PäästeTS-i § 19 lg 1). Seega puudub päästeteenistujatel PäästeTS-i alusel võimalus jääda pensionile enne vanaduspensioniea saabumist.

Avaliku teenistuse seaduse (edaspidi *ATS*) alusel võimaldab RPKS-i soodustingimustel vanaduspensione suurendada ATS-i sõnastus, mis ei sea ATS-i alusel pensionide suurendamiseks täiendavaid tingimusi, nagu seda teeb PäästeTS.

2.2. Sotsiaalministeeriumi seisukoht

Sotsiaalministeerium nõustub Sotsiaalkindlustusameti seisukohaga, viidates lisaks Tartu Ringkonnakohtu 26. novembri 2010. aasta lahendile 3-09-2856.⁴

2.3. Siseministeeriumi seisukoht

Päästeteenistuja vanaduspensionini suurendust reguleerib PäästeTS alates 1. märtsist 2008. aastal, kui seadus jõustus. Enne seda reguleeris päästeametniku vanaduspensionini suurendust ATS, päästetöötajate vanaduspensionini ei suurendatud.

Regulatsiooni PäästeTS-i viimist põhjendati sellega, et kõiki päästeteenistujaid, kes on nii päästetöötajad kui päästeametnikud, tuleb kohelda võrdselt. Samas ei muutnud regulatsiooni üleviimine ATS-ist PäästeTS-i päästeametnike õigusi, kelle vanaduspensione enne seda suurendati ATS-i alusel. See tähendab, et kui ATS-i alusel suurendatakse ka soodustingimustel vanaduspensione, tuleb suurendada ka päästeteenistuja soodustingimustel vanaduspensione. Vastasel juhul tekiks olukord, kus päästeteenistuja on täitnud ühes seaduses sätestatud tingimuse (näiteks kasvatanud üles kolm last), et aasta varem vanaduspensionile saada, kuid jääb ilma teises seaduses sätestatud õigusest vanaduspensionini suurendamiseks. See tähendab, et päästeteenistuja saab küll aasta varem vanaduspensionile, kuid jääb kõigi edasiste pensioniaastate jooksul ilma päästeteenistuja staažiga välja teenitud pensionisuurendusest. Kindlasti ei olnud sellise olukorra tekitamine seadusandja eesmärk.

Kuna ATS-i alusel suurendatakse ametnikule soodustingimustel määratud vanaduspensionini, siis tuleks suurendada ka päästeteenistuja soodustingimustel vanaduspensionini. Siinjuures ei oma tähtsust, et päästeteenistujale on kehtestatud vanaduspensionini suurendamisele lisatingimus – päästeteenistuja ei tohi pärast vanaduspensionini määramist töötada päästeteenistujana ega saada päästeteenistuja vanaduspensionini oote toetust. PäästeTS sätestab, et päästeteenistujale kindlustatakse riiklik vanaduspension riikliku pensionikindlustuse seaduse alusel, PäästeTS ei sätesta, et päästeteenistuja ei saa riikliku vanaduspensionini suurendust, kui ta jääb pensionile soodustingimustel.

Arvestades eeltoodut ja seda, et soodustingimustel vanaduspension on riikliku vanaduspensionini alaliik (mida ATS-i alusel suurendatakse) ning päästeteenistujale kindlustatakse riiklik vanaduspension riikliku pensionikindlustuse seaduse alusel, võib öelda, et soodustingimustel vanaduspension on pension, mida suurendatakse PäästeTS-i alusel.

Sotsiaalministeeriumi viidatud kohtulahend ei ole asjakohane, kuna kohtute seaduse sõnastus erineb PäästeTS-i sõnastusest. Kohtuniku vanaduspensionile on õigus vanaduspensionieas

⁴ <https://www.riigiteataja.ee/kohtulahendid/detailid.html?id=109612739>

oleval isikul (KS § 132² lõige 1), päästeteenistujale kindlustatakse riiklik vanaduspension riikliku pensionikindlustuse seaduse alusel ning siin ei ole välja toodud, et päästeteenistuja peaks olema vanaduspensionieas.

3. Päästeteenistuja teenistuskohal töötamise korral päästeteenistuja pensioni suurendamine

Päästeteenistuja pensioni suurendamise regulatsioon viidi PäästeTS-i üle ATS-ist ning muudatuse selgituste kohaselt ei muudetud regulatsiooni üleviimisega päästeteenistujate õigusi. PäästeTS-i seletuskiri⁵ selgitab: „Eelnõus sätestatud vanaduspension suurendamise protsendid sõltuvalt päästeteenistuse staaži suurusest on analoogsed avaliku teenistuse seaduse § 57 lõigetes 1 ja 2 toodud vanaduspension suurendamise sätetega **ega muuda avaliku teenistuse seaduse alusel töötavate päästeteenistujate õigusi**. Kõikide päästeteenistujate (päästeametnikud ja päästetöötajad) võrdset kohtlemist silmas pidades on aga põhjendatud **kõigi päästeteenistujate vanaduspension suurendamine sõltuvalt päästeteenistuse staažist**. Päästeteenistuja ametikohal töötamise ajal päästeteenistuse staažiga seotud vanaduspension ei maksta, küll aga makstakse päästeteenistuse staažiga seotud riikliku vanaduspension mõnel teisel ametikohal töötamisel.“

Kuna ametnikel ei ole keeldu töötada pensioni suurendamisel avalikus teenistuses, siis ei tohiks ka päästeteenistujatel olla keelatud töötada pensioni suurendamisel päästeteenistujana. Eelnõu seletuskirjas kasutatakse terminit „väljateenitud aastate pension“, mida eelnõus ei kasutata, kuid kasutatakse politsei ja piirivalve seaduses (edaspidi *PPVS*) ning väljateenitud aastate pensionide seaduses (edaspidi *VAPS*). *PPVS*-i kohaselt ei maksta politseiametniku väljateenitud aastate pensioni kaitseväeteenistuses, politseiteenistuses või prokuröriteenistuses oleku ajal ning *VAPS*-i kohaselt määratakse ja makstakse väljateenitud aastate pensioni pärast töötamise lõpetamist *VAPS*-i alusel pensioni saamise õigust andval kutsealal või ametikohal. *PPVS* võimaldab pensionile minna 50- või 55-aastaselt, see on tingitud sellest, et politseiametnikele on kehtestatud kõrgemad tervise- ja füüsiliste katsete nõuded kui enamikul teistel ametikohtadel töötamisel.

Politseipension on ette nähtud juhuks, kui politseiametnik enam nõuetele ei vasta ning ta politseitööd teha ei saa. Kui aga politseiametnik jätkab politseiteenistuses ka pärast 50- või 55-aastaseks saamist, siis talle politseipension ei määrata. Sama põhimõtte on ka *VAPS*-i alusel makstava pensioni puhul, väljateenitud aastate pensioni makstakse, kui töötaja ei ole tervislikel põhjustel võimeline enam oma kutsealal töötama. Päästeteenistujate pensioni suurendamise regulatsioon erineb eelnimetatud pensionidest selle poolest, et neile määratakse pension *RPKS*-i alusel, nad saavad pensionile samadel tingimustel nagu ametnikud ning pensioni saamiseks peavad olema täidetud kõik *RPKS*-is pensioni saamiseks kehtestatud tingimused. Seega ei saa pidada õigeks, et päästeteenistujad ei või pärast pensioni määramist päästeteenistujana töötada. Ametnikel sellist keeldu ei ole, see tähendab, et nad võivad ka pärast pensioni määramist ja selle suurendamist ametnikuna edasi töötada.

4. Päästeteenistuja õigus pensioni suurendusele, kui ta läheb pensionile päästeasutusest

PäästeTS-is nimetatud riiklik vanaduspension määratakse ja seda makstakse pärast töötamise lõpetamist päästeteenistuja ametikohal ning pärast vanaduspension ootel oleva päästeteenistuja toetuse maksmist. Seaduse sõnastust võib tõlgendada selliselt, et

⁵ <https://www.riigikogu.ee/tegevus/eelnoud/eelnou/0b8bfc18-6007-b3ee-cc8e-75221f120888/>

päästeteenistuja pensioni saamise eelduseks on see, et ta läheb pensionile vahetult päästeteenistusest või päästeteenistuja lõpetab töötamise päästeteenistuses, asub tööle teisele töökohale ning läheb sealt pensionile. Samas selgitab PäästeTS-i eelnõu seletuskiri, et väljateenitud aastate pensioni saamise õigus on ainult päästeteenistujatel, see tähendab isikutel, kes lähevad pensionile päästeasutusest.

Seletuskirja selgitused on viinud olukorrani, kus näiteks üks Sotsiaalkindlustusameti töötaja leiab, et pensioni suurendust saab ainult see päästeteenistuja, kes jääb pensionile vahetult päästeteenistusest, kuid teise töötaja hinnangul võib pensioni suurendada ka päästeteenistujal, kes läheb pensionile mõnelt teiselt töökohalt. Samas ametnik ei ole kohustatud minema pensionile avalikust teenistusest, et talle määratud pensioni suurendatakse. Kuna ametniku ja päästeteenistuja pensioni suurendamise regulatsiooni kehtestamise mõte ei olnud ametnike ja päästeteenistujate erinev kohtlemine, siis tuleb PäästeTS-i ja selle seletuskirja sõnastust täpsustada.

5. Lahendamist vajavad küsimused ning planeeritavad muudatused

5.1. Päästeteenistuja soodustingimustel pensioni suurendamine

Kuna nii seaduse sõnastusest kui eelnõu seletuskirjast võib välja lugeda, et päästeteenistuja riikliku pensioni suurendamise eelduseks ei ole vanaduspensioniga, siis puudub vajadus seaduse muutmiseks. Õigusselguse huvides täiendatakse seletuskirja selgitustega, et päästeteenistujal on sarnaselt ametnikule õigus ka soodustingimustel pensioni suurendamisele.

5.2. Päästeteenistuja teenistuskohal töötamise korral päästeteenistuja pensioni suurendamine

Kuna päästeteenistuja pensioni suurendamise regulatsiooni viimisel ATS-ist PäästeTS-sse ei olnud seaduseandja mõte päästeteenistujate olukorda halvendada, siis tuleb seadusest jätta välja keeld päästeteenistuja pensioni suurendamisel töötada päästeteenistujana.

5.3. Päästeteenistuja õigus pensioni suurendusele, kui läheb pensionile päästeasutusest

Võttes arvesse käesoleva kirja punkti 3 selgitusi ning arvestades, et ATS-i pensioni suurenduse regulatsiooni viimine PäästeTS-i ei pidanud päästeteenistujate olukorda halvendada, tuleks seadust muuta ning jätta sellest välja päästeteenistuja pensioni suurendamise eelduseks olev kohustus minna pensionile otse päästeteenistusest.

Kui saaksime plaanitavatele muudatustele Sotsiaalministeeriumi kooskõlastuse, saaksime need lisada menetluses oleva politsei ja piirivalve seaduse ning päästeteenistuse seaduse muutmise seaduse eelnõusse, mis on praeguseks ministeeriumide kooskõlastuse saanud. Eelnõu on ette valmistatud Vabariigi Valitsusele esitamiseks, mistõttu palume kooskõlastust viie tööpäeva jooksul käesoleva kirja saamisest. Eelnõu ja seletuskirja kavand on lisatud.

Lugupidamisega

(allkirjastatud digitaalselt)

Andres Anvelt
siseminister

Lisa: Päästeteenistuse seaduse muutmise eelnõu kavand ja seletuskiri 3-l lehel

Svetlana Meister 6125012
svetlana.meister@siseministeerium.ee